

Uwarunkowania osiągnięć szkolnych uczniów na poziomie klasy VI szkoły podstawowej

Sprawozdanie z badań

Starając się poznać kontekst dydaktyczny osiągnięć uczniów, OKE w Krakowie przeprowadziła badania ankietowe dotyczące zmiennych kontekstowych. Respondentami byli uczniowie klas VI i dyrektorzy szkół podstawowych. Mamy nadzieję, że poznanie kontekstu osiągnięć uczniów przyczyni się do lepszego zrozumienia zróżnicowania wyników uczniów w szkołach w okręgu OKE w Krakowie, które w br. wynosi 26 punktów na 40 możliwych. Szczególną uwagę starano się zwrócić na warunki uczenia się w domu i szkole oraz aspekty sytuacji dydaktycznych, które kształtują motywację uczenia się.

Pojęciem *kontekst dydaktyczny* osiągnięć objęto składniki sytuacji dydaktycznych, w których przebiegało uczenie się uczniów w szkole i domu. Badany *kontekst dydaktyczny* obejmował właściwości uczniów, nauczycieli, rodziców oraz warunki, w jakich przebiegał proces uczenia. Niniejsze opracowanie stanowi przegląd sporządzony wyłącznie na podstawie opinii uczniów, a pozwalający na uzyskanie ogólnego obrazu, który może być wykorzystany jako pierwszy komentarz do wyników sprawdzianu.

Metoda badania

Przeprowadzenie badań poprzedzono informacją skierowaną do dyrektorów szkół, o zamiarze przeprowadzenia takich badań (podaną podczas konferencji poświęconych organizacji sprawdzianu w lutym i marcu 2004 roku). Podczas konferencji omówiono szczegółowo cel i zakres badań, zwracając się jednocześnie o pomoc w ich przeprowadzeniu w szkołach.

Badania ankietowe przeprowadzono w ciągu tygodnia następującego bezpośrednio po ogólnopolskim sprawdzianie, który odbył się 1 kwietnia 2004 roku. Realizację tego zadania powierzono dyrektorom szkół, którym przekazano kwestionariusze i instrukcję przeprowadzenia badania (przy okazji odbierania ze szkół prac uczniowskich po sprawdzianie).

Badaniami objęto próbę uczniów, którą stanowili uczniowie o numerze pięć (wyjątkowo o numerze sąsiadującym) z każdego oddziału klasy VI, wszystkich szkół trzech województw (lubelskiego, małopolskiego i podkarpackiego). Uczniowie wchodzący do próby zostali - w ciągu tygodnia od dnia badania - zaproszeni do osobnej sali w szkole, gdzie w skupieniu i ciszy w ciągu 60 minut mieli wypełnić kwestionariusz. Osoba przeprowadzająca badanie była proszona o upewnienie się, że uczniowie po przeczytaniu instrukcji wiedzą jak wypełniać kwestionariusz. Jeszcze raz, po zakończeniu pracy przez uczniów, przeprowadzający badanie mieli upewnić się, czy uczniowie nie mieli trudności ze zrozumieniem pytań. Każdemu uczniowi wręczano nalepkę z kodem szkoły i kopertę, do której wkładał on wypełniony kwestionariusz i po zaklejeniu koperty, oddawał ją przeprowadzającemu badanie nauczycielowi. Zwrot ankiet do OKE następował za pośrednictwem poczty.

Ponieważ w próbie nieznacznie nadreprezentowani byli uczniowie ze szkół wiejskich o bardzo małych oddziałach szkolnych, dlatego po wprowadzeniu danych z kwestionariuszy, przeprowadzono dodatkowe losowanie wśród tej grupy uczniów tak, aby skład próby odpowiadał strukturze populacji uczniów w okręgu OKE. W efekcie tych zabiegów, procentowy udział uczniów uczących się w szkołach w miastach (44%) i na wsi (56%) jest dla próby analogiczny jak w populacji. Również wyniki sprawdzianu losowej próby uczniów są zbliżone do wyników populacji uczniów w okręgu OKE, zarówno dla całego sprawdzianu, jak i dla wyróżnionych obszarów osiągnięć. Poniżej w tabeli 1 podano szczegółową informację o wynikach sprawdzianu według warstw i obszarów standardów. Na tej podstawie można stwierdzić, że wylosowana próba jest reprezentatywna dla populacji.

Wyniki badań ankietowych połączono z wynikami sprawdzianu i średnimi wynikami szkół, z których pochodzili uczniowie. Łącznie analizie poddano odpowiedzi 3881 uczniów z 2377 szkół trzech województw.

Tabela 1. Opis wyników populacji uczniów OKE i badanej próby losowej uczniów klas VI w roku 2004

Uczniowie	Opis populacji uczniów OKE N=111 182 dla S-A1-042				Opis próby N=3881 dla S-A1-042			
	Miasto		Wieś		Miasto		Wieś	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
	48 520	44	62 262	56	1708	44	2173	56

Miary statystyczne testu	Ogółem	Miasto	Wieś	Ogółem	Miasto	Wieś
Średni wynik ucznia	25,55	26,84	24,4	25,91	27,20	24,9
Odchylenie standardowe	7,8	7,60	7,78	7,8	7,5	7,9
Wariancja	60,58	57,73	60,51	61,572	57,493	62,488
• Czytanie	0,82	0,84	0,81	0,82	0,84	0,81
• Pisanie	0,69	0,72	0,66	0,69	0,73	0,67
• Rozumowanie	0,46	0,50	0,43	0,47	0,51	0,44
• Korzystanie z informacji	0,74	0,78	0,71	0,75	0,78	0,71
• Wykorzystanie wiedzy w praktyce	0,49	0,53	0,45	0,49	0,53	0,46
Ogółem łatwość	0,64	0,67	0,61	0,64	0,68	0,62

Charakterystyka kwestionariusza

Zastosowano metodę badań ankietowych z niewielką pulą pytań otwartych. Kwestionariusz składał się z 55 pytań (w tym 4 otwartych) pogrupowanych w cztery tematyczne części. Jedna dotyczyła czynników indywidualnych mogących mieć wpływ na wyniki uczenia się, druga czynników szkolnych (pedagogicznych), trzecia czynników środowiskowych (domowych), a czwarta refleksji po sprawdzianie.

W obrębie czynników indywidualnych wyodrębniono takie zagadnienia jak: stan zdrowia, motywację do nauki, samoocenę (uzdolnienia, zainteresowania), aspiracje edukacyjne, zaangażowanie w uczenie się i trudności w nauce, wyniki sprawdzianu i stopnie szkolne na I semestr klasy VI.

W obrębie czynników szkolnych (pedagogicznych) uwzględniono takie zagadnienia jak: metody pracy dydaktycznej, przygotowanie do sprawdzianu w tym zaangażowanie nauczycieli w przygotowanie uczniów, atmosfera nauki w klasie oraz systematyczna pomoc szkoły i domu.

W obrębie czynników środowiskowych uwzględniono: styl funkcjonowania domu rodzinnego, status materialny rodzin, warunki nauki w domu, aspiracje edukacyjne rodziny i wykształcenie rodziców.

W większości wypadków uczniowie proszeni byli o wyrażenie swej opinii w pięciostopniowej skali od:

- *zdecydowanie tak do zdecydowanie nie;*
- *nie poświęcam wcale do 3 godziny lub więcej;*
- *nie ma takiej potrzeby do codziennie,*
- *bardzo ważne do zupełnie nieważne.*

W kilku pytaniach zastosowano skalę cztero stopniową np. *trzy godziny i więcej do nie poświęcam wcale*. Część pytań wymagała stwierdzenia *tak* lub *nie*.

Refleksje po sprawdzianie starano się poznać poprzez odpowiedzi na następujące pytania:

Jakiego wyniku sprawdzianu się spodziewasz (ile punktów) i dlaczego? Wymień parę rad, jakie chciałabyś/chciałbyś przekazać młodszym koleżankom i kolegom, którzy będą się przygotowywać do sprawdzianu? Jak Ci się podobał sprawdzian? Które zadania zapamiętałaś/zapamiętałeś jako najtrudniejsze i dlaczego? Co chciałabyś/chciałbyś przekazać autorom zadań egzaminacyjnych?

CZYNNIKI INDYWIDUALNE

Stan zdrowia i motywacja do nauki

Stan zdrowia uczniów zapewnia możliwość uczenia się bez przeszkód 90% uczniów, ale mimo to częste opuszczanie lekcji z powodu choroby było wskazywane przez, co trzeciego ucznia. Uczenie się sprawia przyjemność twierdzi 46% uczniów (łącznie wypowiedzi: *zdecydowanie tak* i *tak*). Co trzeci uczeń ma odmiennie zdanie.

Warto przykładać się do nauki, bo to jest najlepszy sposób na zapewnienie sobie sukcesu w przyszłości stwierdza 97% uczniów (łącznie *zdecydowanie tak* i *tak*). Poglądy te nie pozostają na poziomie deklaracji, bowiem większość potwierdza je swoimi działaniami; aż 63% szóstoklasistów twierdzi, iż *zdarza się, że pomagam koleżankom lub kolegom w nauce*.

Na naukę każdego z 4 przedmiotów szkolnych takich jak: język polski, historia, matematyka i przyroda 46% uczniów przeznaczają tygodniowo mniej niż godzinę. Prawie tyle samo uczy się w domu od 1 do 3 godzin. Dłużej niż 3 godziny w tygodniu każdego z przedmiotów uczy się niecałe 10% uczniów. Dwukrotnie częściej wskazują oni na matematykę (12%) niż na historię. Około 4% uczniów nie poświęca wcale czasu na naukę w domu. Uczniowie potwierdzają, że zdobywają wiedzę w różny sposób: ucząc się podczas lekcji w szkole 89% (w tym *zdecydowanie tak* 50%), samodzielnie ze szkolnych podręczników 72% (w tym 22% *zdecydowanie tak*), czytając książki znajdujące się w domu (56%) lub pożyczone w bibliotece (50%). Uczą się także poprzez rozmowy w domu (51%) i szukając informacji w Internecie (33%).

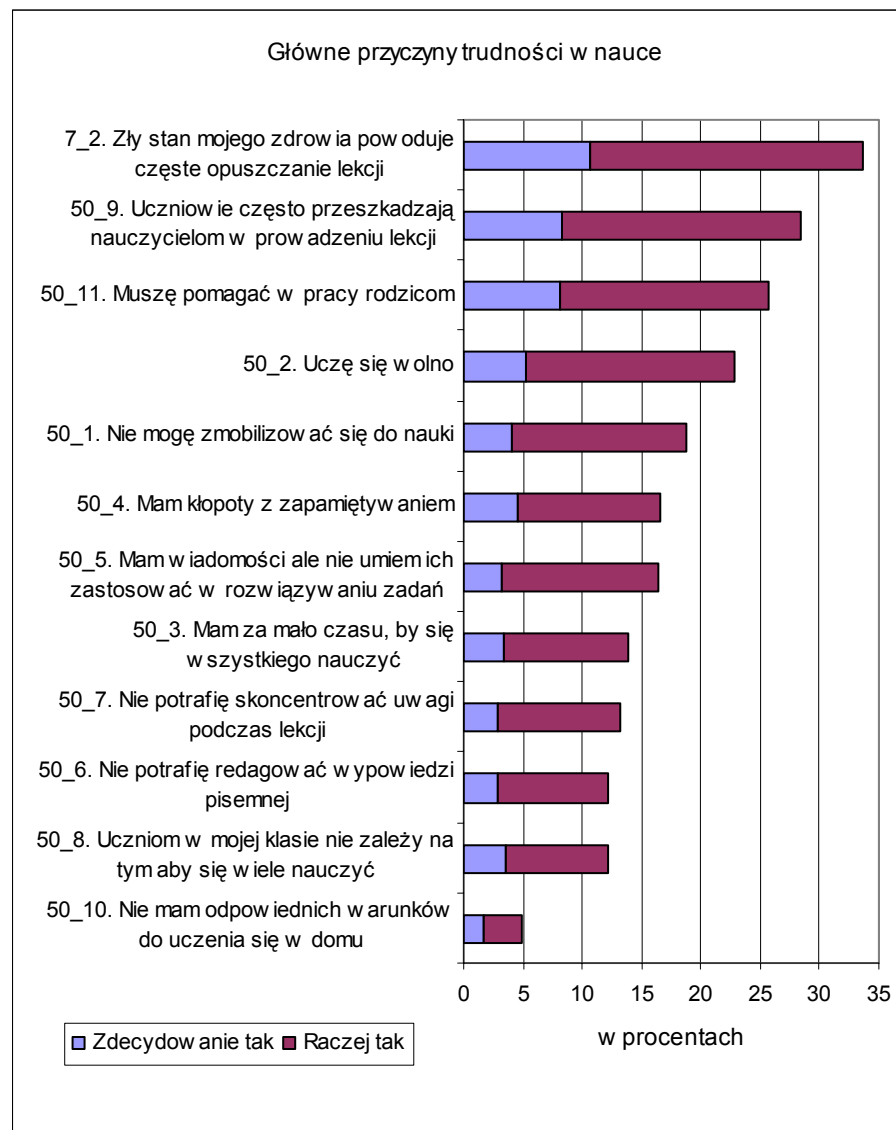
Sprawdzian próbny pisało 98% uczniów. Celowość przeprowadzania próbnych sprawdzianów potwierdza fakt wyższego średniego wyniku dla uczniów, którzy przystąpili do niego. Odpowiednio 25,96 i 22,96 punktu. Przygotowując się do sprawdzianu 73% uczniów rozwiązywało zadania publikowane w prasie, a 19% zadania ze strony internetowej OKE w Krakowie.

Zaangażowanie w uczenie i trudności w uczeniu się

Uczę się systematycznie w szkole i w domu stwierdza 89% uczniów, w tym z mocą *zdecydowanie tak* 25% uczniów. Nie ma trudności w nauce 70% uczniów. Przynajmniej raz podczas pobytu w szkole 55% uczniów startowało w konkursach artystycznych (np. recytatorskim, teatralnym lub muzycznym), a 58% brało udział w zawodach sportowych. Szkoła nie jest nudna twierdzi 78% badanych. Równocześnie prawie 13% uczniów jest przeciwnego zdania (czyli, *nudzi się w szkole*).

Trudności w nauce zauważyło u siebie 30% uczniów. W kwestionariuszu uczniowie swobodnie (bez ograniczeń) mogli wskazać na wiele przyczyn (z 12 ogółem), które powodują u nich trudności w nauce. Poniżej na rysunku 1. przedstawiono procentowy udział ujawnionych przyczyn trudności w nauce u ogółu badanych uczniów. Na pytanie, które z trudności występują u nich odpowiedzieli czasem także Ci uczniowie, którzy tych trudności nie zauważyli.

Do najczęściej podawanych przyczyn należą: zły stan zdrowia powodujący częste opuszczanie lekcji, niewłaściwe zachowanie koleżanek i kolegów, którzy przeszkadzają nauczycielom w prowadzeniu lekcji, konieczność pomocy w pracy rodzicom oraz wolne tempo uczenia się. U badanych uczniów występuje także trudność w zmobilizowaniu się do nauki, kłopoty z zapamiętywaniem i bezradność intelektualna polegająca na braku umiejętności zastosowania wiedzy w rozwiązywaniu zadań.

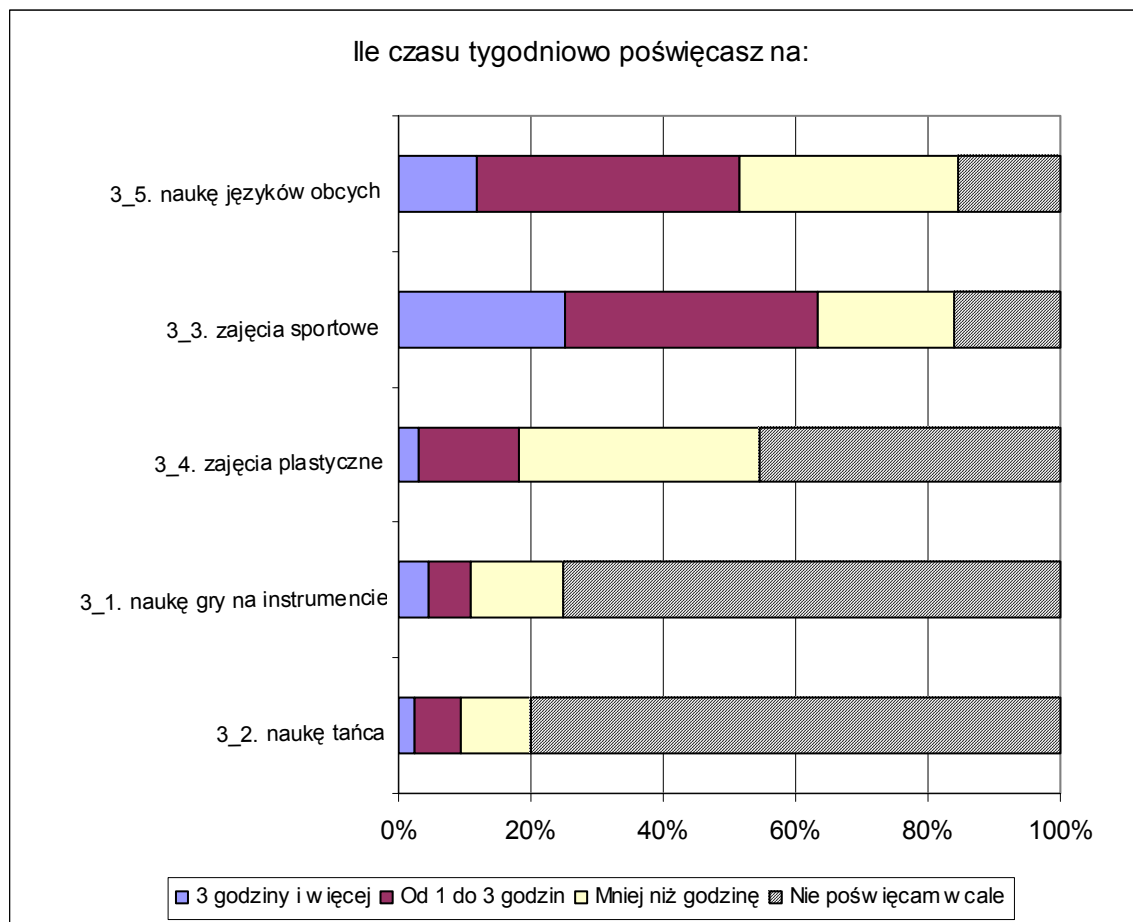

Rys.1. Identyfikacja trudności w uczeniu się szóstoklasistów (N=3881)

Uczniowie stwierdzają także, że *mają za mało czasu, by się wszystkiego nauczyć* oraz *trudności z koncentracją uwagi na lekcjach* i w *formułowaniu wypowiedzi pisemnej*. Około 13% uczniów stwierdza niesprzyjającą wysiłkowi umysłowemu atmosferę w klasie, co znajduje potwierdzenie w stwierdzeniu *uczniom nie zależy na tym, aby się wiele nauczyć*.

Wybrane zajęcia uczniów w ciągu tygodnia

W kwestionariuszu zapytano uczniów o to, ile czasu tygodniowo poświęcają na różne zajęcia. W wykazie znalazło się 11 różnych zajęć, z czego 4 dotyczyły nauki np. języków obcych, gry na instrumencie, tańca, zajęć plastycznych i sportowych, a 6 związanych było z obowiązkami na rzecz rodziny np. pomoc rodzicom, opiekę nad rodzeństwem i przyjemnościami: czytaniem dla przyjemności, oglądaniem filmów, spotkaniami z rówieśnikami, grami komputerowymi.

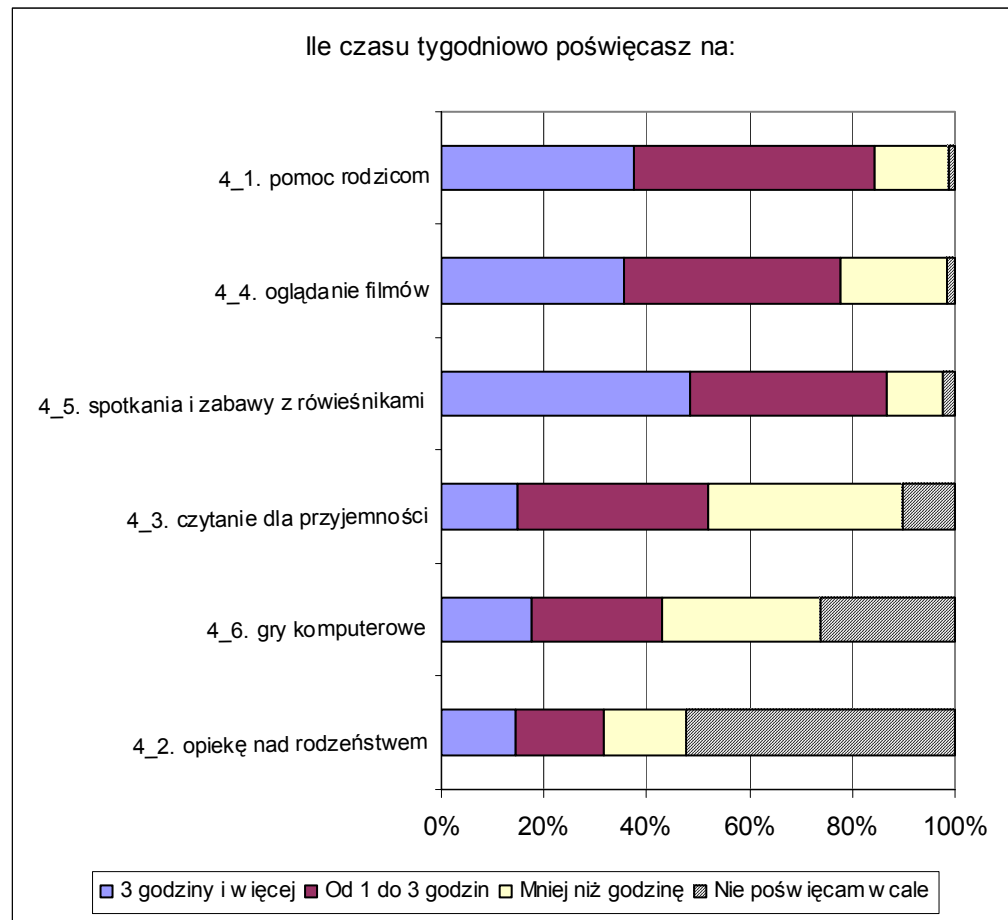

Rys. 2. Zróżnicowanie czasu pierwszej grupy zajęć uczniów w ciągu tygodnia

W pierwszej grupie (rys.2), spośród pięciu podanych zajęć, najwięcej czasu szóstoklasiści poświęcają na naukę języków obcych (84%) i zajęcia sportowe (83%). Na zajęcia plastyczne uczęszcza 54% uczniów, naukę gry na instrumencie pobiera 24% i naukę tańca 20%. Ci, którzy biorą udział w zajęciach sportowych są najbardziej czasowo w tygodniu zaabsorbowani. Co czwarty z nich przeznaczają w tygodniu na zajęcia

sportowe *trzy godziny i więcej*, 37% *od jednej do 3 godzin* a co piąty *mniej niż godzinę*. Tylko 12% uczniów uczy się języków obcych *trzy godziny i więcej*. Zajęcia plastyczne dla 36% uczniów trwają *mniej niż godzinę* w tygodniu, dla 18% *od jednej do trzech godzin*, a dla 3% uczniów *więcej niż 3 godziny*. Nauka gry na instrumencie 14% uczniów zajmuje *mniej niż godzinę*, 6,3% uczniów *od jednej do trzech godzin* i 4,5% uczniom *powyżej trzech godzin*.

Z analizy drugiej grupy zajęć (rys.3) związanych z obowiązkami na rzecz rodziny i wypełnieniem czasu wolnego wynika, że wszyscy uczniowie są zaangażowani w pomoc rodzicom. Jedna trzecia uczniów pomaga rodzicom *trzy godziny w tygodniu i więcej*. Rodzeństwo ma 90% uczniów, ale tylko połowa sprawuje opiekę nad nim w różnym czasie. Około 18% poświęca na opiekę nad rodzeństwem *więcej niż trzy godziny w tygodniu*, a dwa razy tyle, *mniej niż trzy godziny* w tygodniu.

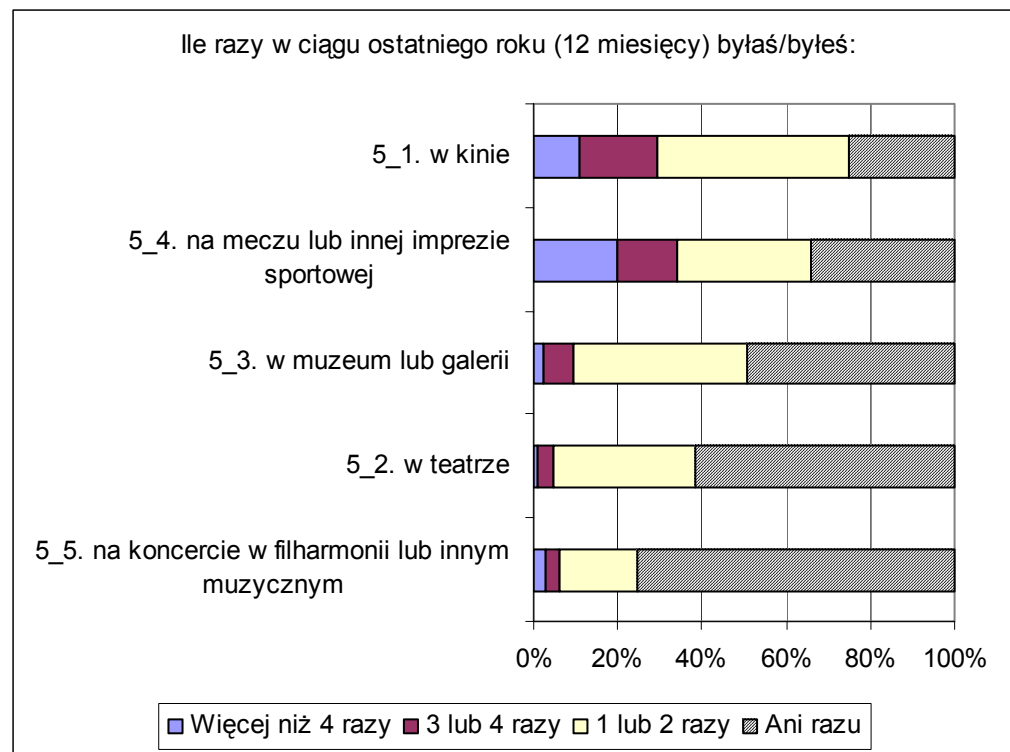
Rys. 3. Zróżnicowanie czasu drugiej grupy zajęć uczniów w ciągu tygodnia

Czas wolny od zajęć szóstoklasiści spędzają nie tylko na nauce i pomocy rodzicom, ale także na spotkaniach i zabawach z rówieśnikami, na które 47% uczniów przeznaczają *trzy i więcej godzin* w tygodniu, a 37% od *jednej do dwu godzin*. Zaledwie 2% uczniów nie poświęca wcale

czasu na spotkania i zabawy z rówieśnikami, a 11% poświęca na nie *mniej niż godzinę*. Na oglądanie filmów 20% uczniów poświęca *mniej niż godzinę*, 42% *od jednej do trzech godzin*, a 35% *trzy i więcej godzin*.

Czytanie dla przyjemności zajmuje uczniom tak samo często *mniej niż jedną godzinę*, co *od jednej do trzech godzin* (po 39% odpowiedzi). Gry komputerowe absorbują 73% uczniów. Najczęściej poświęcają na nie w tygodniu *mniej niż godzinę*.

W ciągu roku 75% uczniów było przynajmniej raz w kinie, 66% na meczu lub innej imprezie sportowej, 52% w muzeum lub galerii, 39% w teatrze, 25% na koncercie w filharmonii lub innej imprezie muzycznej. Poniżej na rysunku 4 przedstawiono procentowy udział częstości korzystania z dóbr kultury lub kibicowania podczas imprez sportowych. We wszystkich wymienionych formach najczęściej występuje stwierdzenie jednorazowego wyjścia w roku.

Rys. 4. Zróżnicowanie wypełnienia czasu wolnego

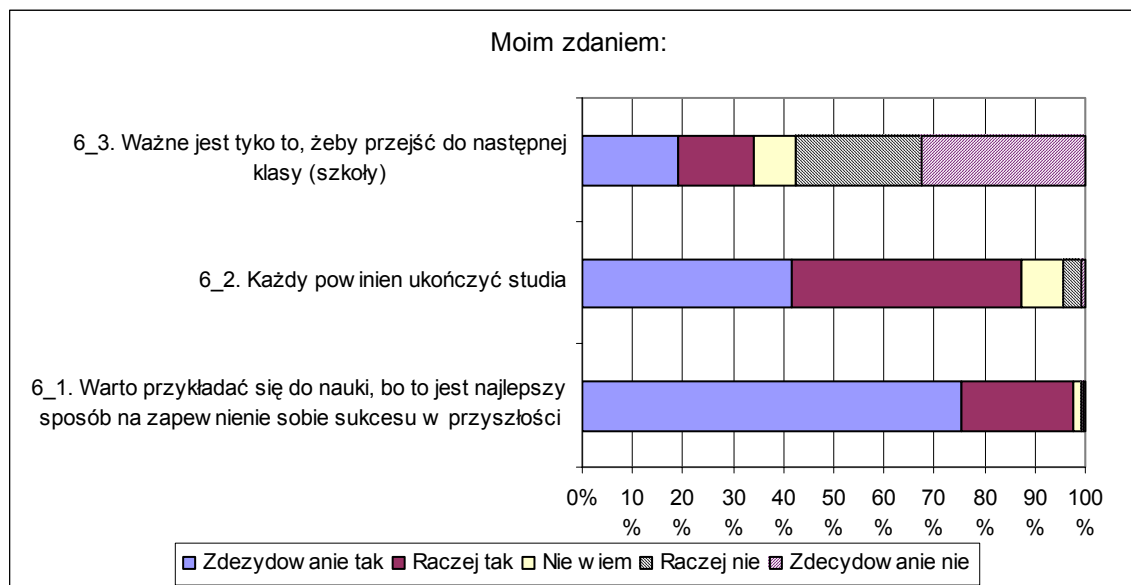
Samoocena

Prawie 80% uczniów stwierdza, że uczy się systematycznie w szkole i domu, w tym 25% z mocą *zdecydowanie tak* i 55% *raczej tak*. Uzdolnienia organizacyjne stwierdza u siebie 45% uczniów, z czego 10% z mocą *zdecydowanie tak*. Uzdolnienia techniczne (np. sklejanie modeli, lepienie z plasteliny, modeliny, szydełkowanie, wyszywanie) dostrzega u siebie 45% uczniów. Zadowolonych z siebie jest 85% uczniów, z czego 34% z mocą *zdecydowanie tak*. Prawie 9% nie potrafi tego stwierdzić, a 6% jest wyraźnie z siebie niezadowolonych. Czasami bywają chwaleni przez nauczycieli w szkole - stwierdza 76% uczniów. Zdaniem 84% uczniów ich rodzice uważają, że *sami muszą zapracować na dobre wyniki*. Co czwarty stwierdza, że *rzadko jest chwalony w domu*.

Aspiracje edukacyjne

Aspiracje edukacyjne uczniów starano się ustalić m.in. na podstawie opinii uczniów wobec takich stwierdzeń jak: *każdy powinien ukończyć studia; warto przykładać się do nauki, bo to jest najlepszy sposób na zapewnienie sobie sukcesu w przyszłości; ważne jest tylko to, żeby przejść do następnej klasy*.

Jak wynika z wypowiedzi uczniów 97% uczniów klas szóstych uważa, że *warto się przykładać do nauki...* i prawie tyle samo podziela poglądy, że *każdy powinien ukończyć studia*.

Rys. 5. Opinie uczniów w sprawie wartości uczenia się

Trudno zinterpretować wynik odpowiedzi uczniów na stwierdzenie dotyczące tego, że *ważne jest tylko to, aby przejść do następnej klasy*. Prawie 60% uczniów uważa, że *raczej nie* i *zdecydowanie nie*. Prawdopodobnie są wśród nich Ci, którzy nigdy nie mieli trudności w nauce. Teza ta zostanie sprawdzona w pogłębionych badaniach. Z jaką mocą akcentowane są przekonania uczniów na poszczególne pytania przedstawiono na rysunku 5.

Aspiracje uczniów starano się także poznać poprzez zawód, który chcieliby wykonywać w przyszłości. Było to pytanie otwarte (1_10), na które 57% uczniów udzieliło konkretnej odpowiedzi. Pozostali skorzystali z możliwości stwierdzenia *jeszcze nie wiem* lub w miejsce planowanego zawodu wpisywali np. „kimś mądrym”, „porządnym”, „wielkim człowiekiem”, „żeby tylko mieć pracę”, „kimś wykształconym”, „kimś, kto siedzi przy biurku i dużo zarabia”, „ważnym w życiu”, „uczciwym”.

Przy opracowaniu zróżnicowania zawodów, które chcą wykonywać w przyszłości uczniowie, posłużono się nową klasyfikacją zawodów obowiązującą w Polsce od 1 stycznia 2003. Jak czytamy w tym dokumencie, układ klasyfikacji, kryteria klasyfikowania oraz system kodowy zostały opracowane na podstawie Międzynarodowego Standardu Klasyfikacji Zawodów ISCO-88 (COM), dostosowanego do potrzeb Unii Europejskiej. W efekcie struktura obejmuje 10 grup wielkich, 30 grup dużych powstałych z podziału grup wielkich, 116 grup średnich utworzonych przez podział grup dużych oraz 387 grup elementarnych, które z kolei wydzielono z grup średnich, przy czym grupy elementarne obejmują 1636 zawodów i specjalności. Dla potrzeb tego opracowania przyporządkowano w tabeli 2. wymienione przez uczniów zawody do obowiązujących w tej klasyfikacji wielkich grup zawodów. W tabeli zacytowano opis kategorii tak, aby umożliwić zrozumienie zakwalifikowania niektórych zawodów wybranych przez uczniów do 10 wielkich grup.

Z analizy tabeli 2 wynika, że ponad połowa uczniów wybiera zawody wymagające wysokiego poziomu wiedzy zawodowej, umiejętności oraz doświadczenia (kategoria 2). Wybory zawodów są zbieżne z wyrażanymi opiniami na temat potrzeby przykładania się do nauki i ukończenia studiów.

Co czwarty uczeń planuje wykonywać zawód związany z technicznym wykształceniem na poziomie średniego personelu (patrz 3 kategoria).

Kolejną grupę stanowi prawie 9% uczniów, którzy chcą pracować wykonując usługi osobiste i sprzedaż (kategoria 5). Ponad 100 osobową grupę (6%) stanowią uczniowie, którzy chcą wykonywać prace operatora oraz monterów maszyn i urządzeń. Chętnych do wykonywania prostych czynności (kategoria 9) jest niewielu. Stanowią zaledwie 1,6% uczniów. Podobnie mało liczną grupę stanowią przyszli robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (1,4%). O karierze dyrektorskiej, parlamentarnej lub wysokich urzędników w państwie marzy niespełna 1% szóstoklasistów i tyle samo chciałoby pracować w siłach zbrojnych.

Tabela 2. Marzenia szóstoklasistów o przyszłym zawodzie

Kategorie	Opis kategorii	Ogółem	Zawody wymieniane
-----------	----------------	--------	-------------------

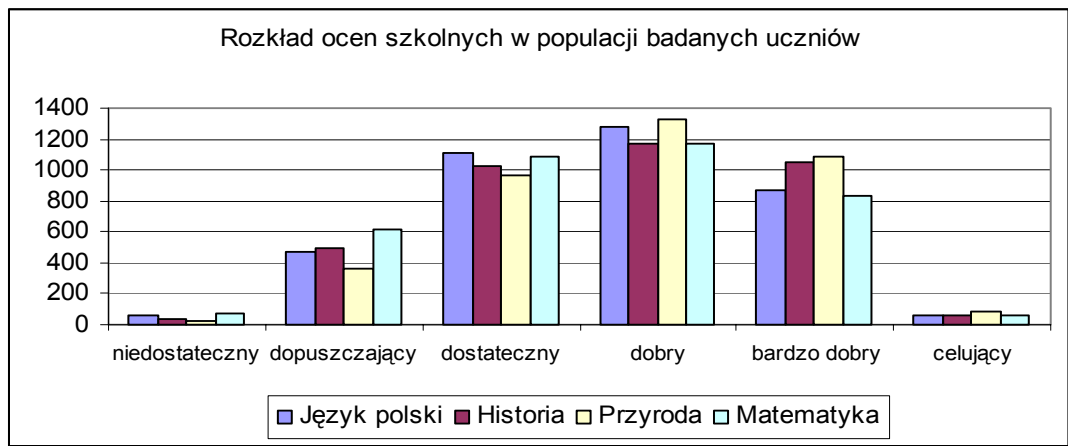
			Liczba	w %	
0	Siły zbrojne	W grupie tej klasyfikowani są żołnierze zawodowi służby stałej lub kontraktowej oraz żołnierze zasadniczej i nadterminowej służby wojskowej.	15	0,7%	Marynarz, żołnierz
1	Parlamentarzyści, wyżsi urzędnicy i kierownicy	Zaliczono osoby, które zajmują się planowaniem, określaniem i realizowaniem podstawowych celów i kierunków polityki państwa, formułowania przepisów prawnych, kierowaniem działalnością jednostek administracji publicznej oraz sprawowaniem funkcji zarządzania w przedsiębiorstwach lub ich wewnętrznych jednostkach organizacyjnych.	16	0,7%	Biznesmen, dyrektor
2	Specjaliści	Grupa ta obejmuje zawody wymagające wysokiego poziomu wiedzy zawodowej, umiejętności oraz doświadczenia w zakresie nauk technicznych, przyrodniczych, społecznych, humanistycznych i pokrewnych. Ich głównymi zadaniami są: wdrażanie do praktyki koncepcji i teorii naukowych lub artystycznych, powiększanie dotychczasowego stanu wiedzy poprzez badania i twórczość oraz systematyczne nauczanie w tym zakresie. W grupie tej ujęto m.in. dziennikarzy, aktorów, księży, zakonników.	1192	53,7%	Aktor, archeolog, architekt, astronom, biolog, chemik, dziennikarz, fizyk, historyk, informatyk, lekarz, malarz, matematyk, muzyk, nauczyciel, piosenkarka, pisarz, prawnik, projektant mody, psycholog, reżyser, socjolog, stomatolog, tancerka, tłumacz, ksiądz
3	Technicy i inny średni personel	Grupa ta obejmuje zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do wykonywania głównie prac technicznych i podobnych, związanych z badaniem i stosowaniem naukowych oraz artystycznych koncepcji i metod działania (w grupie tej ujęto m.in. sportowców zawodowych, pilotów samolotowych, pielęgniarki).	574	25,9%	Fotograf, fryzjer, geodeta, inżynier, lotnik, pielęgniarz, pilot, piłkarz, prezenterka, sportowiec, weterynarz
4	Pracownicy biurowi	Grupa ta obejmuje zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do zapisywania, organizowania, przechowywania i wyszukiwania informacji, obliczania danych	22	1,0%	Bankowiec, sekretarka

Kategorie		Opis kategorii	Ogółem		Zawody wymieniane przez uczniów
			Liczba	w %	
		liczbowych, finansowych i statystycznych oraz wykonywania obowiązków wobec klientów, szczególnie związanych z operacjami pieniężnymi, organizowaniem podróży, informacjami i spotkaniami w zakresie biznesu.			
5	Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	Grupa ta obejmuje zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia, które są niezbędne do świadczenia usług ochrony, usług osobistych związanych m.in. z podróżą, prowadzeniem gospodarstwa, dostarczaniem żywności, opieką osobistą oraz sprzedażą i demonstrowaniem towarów.	190	8,6%	Farmaceuta, kelner, kosmetyczka, krawcowa, kucharz, modelka, policjant, sprzedawca, strażak
6	Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	Grupa ta obejmuje zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do zbioru ziemiopłodów, zbierania owoców lub roślin dziko rosnących, uprawy i eksploatacji lasów, chowu i hodowli zwierząt, połowów lub hodowli ryb.	16	0,7%	Leśnik, rolnik
7	Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	Grupa ta obejmuje zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do uzyskania i obróbki surowców, wytwarzania i naprawy towarów oraz budowy, konserwacji i naprawy dróg, konstrukcji i maszyn. Główne zadania wymagają znajomości i zrozumienia charakteru pracy, stosowanych materiałów, maszyn i wytwarzanych produktów.	31	1,4%	Elektryk, górnik
8	Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	Grupa ta obejmuje zawody wymagające wiedzy i umiejętności i doświadczenia niezbędnych do prowadzenia pojazdów i innego sprzętu ruchomego, nadzorowania, kontroli i obserwacji pracy maszyn i urządzeń przemysłowych na miejscu lub przy pomocy zdalnego sterowania oraz do montowania produktów z komponentów według ścisłych norm i metod. Wykonywanie zadań wymaga głównie posiadania wiedzy i zrozumienia zasad funkcjonowania obsługiwanych	127	5,7%	Kierowca, mechanik, rajdowiec

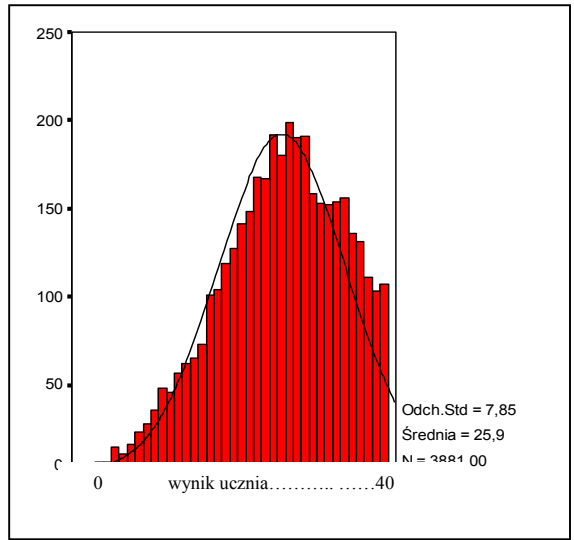
Kategorie		Opis kategorii	Ogółem		Zawody wymieniane przez uczniów
			Liczba	w %	
		urzędzeń.			
9	Pracownicy przy pracach prostych	Grupa ta obejmuje zawody, które wymagają niskich lub podstawowych umiejętności i niewielkiej wiedzy teoretycznej niezbędnej do wykonywania przeważnie prostych i rutynowych prac. Praca wykonywana jest przy zastosowaniu prostych narzędzi ręcznych i przy ograniczonej własnej inicjatywie i ocenie. W niektórych przypadkach wymaga pewnego wysiłku fizycznego.	36	1,6%	Murarz, piekarz, stolarz, szewc
Suma			2219	100%	

Ocenianie wewnątrzszkolne i zewnętrzne

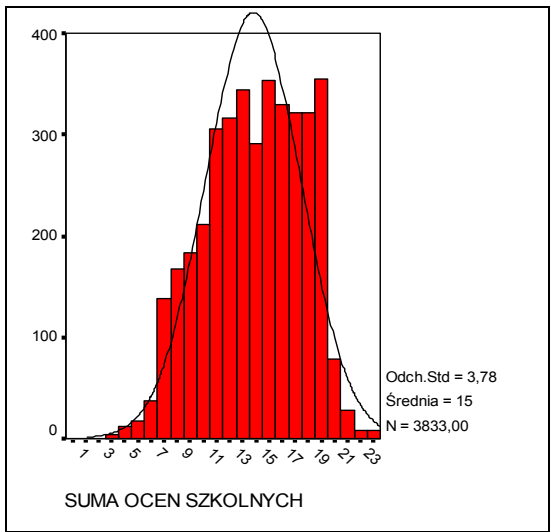
Na podstawie uczniowskich odpowiedzi wykonano rozkład ocen szkolnych z czterech przedmiotów szkolnych: języka polskiego, historii, matematyki i przyrody za pierwszy semestr (Rys.6). Wyniki klasyfikacji wewnątrzszkolnej potwierdzają znane prawidłowości. Ocen *niedostatecznych* jest prawie tyle samo, co *celujących*, ocen *bardzo dobrych i dobrych* jest więcej niż *dostatecznych i dopuszczających*. Wśród ocen *bardzo dobrych* częściej występują oceny z przyrody i historii i niż z języka polskiego i matematyki natomiast wśród ocen *dostatecznych* częściej występują oceny z języka polskiego i matematyki niż historii i przyrody. Wśród ocen *dopuszczających* najczęściej występują oceny z matematyki. Przyjmując 1 punkt dla oceny niedostatecznej, 2 punkty dla dostatecznej (...) 6 punktów dla celującej, każdemu uczniowi możemy przyporządkować liczbę z zakresu od 4 do 24. Stwierdzono, że w wyniku tego ustalenia badani uczniowie otrzymali średnio 14,9 punktów, uczeń środkowy (mediana) 15 punktów, a najczęściej występował wynik 20 punktów (dominanta, moda), przy odchyleniu standardowym 3,78 i wariancji 14,28.

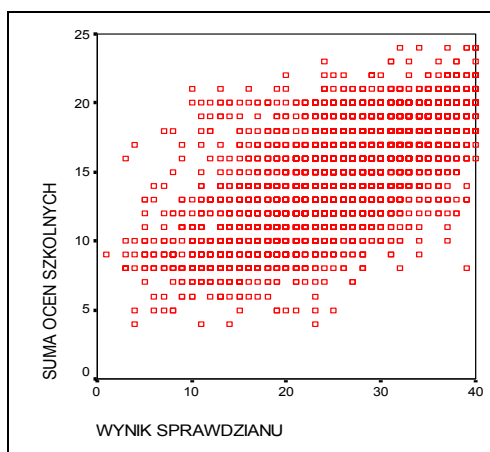
Rys. 6. Rozkład ocen szkolnych według przedmiotów nauczania

Rys. 7. Rozkład wyników sprawdzianu

Rys. 8. Rozkład sumy ocen szkolnych za I semestr

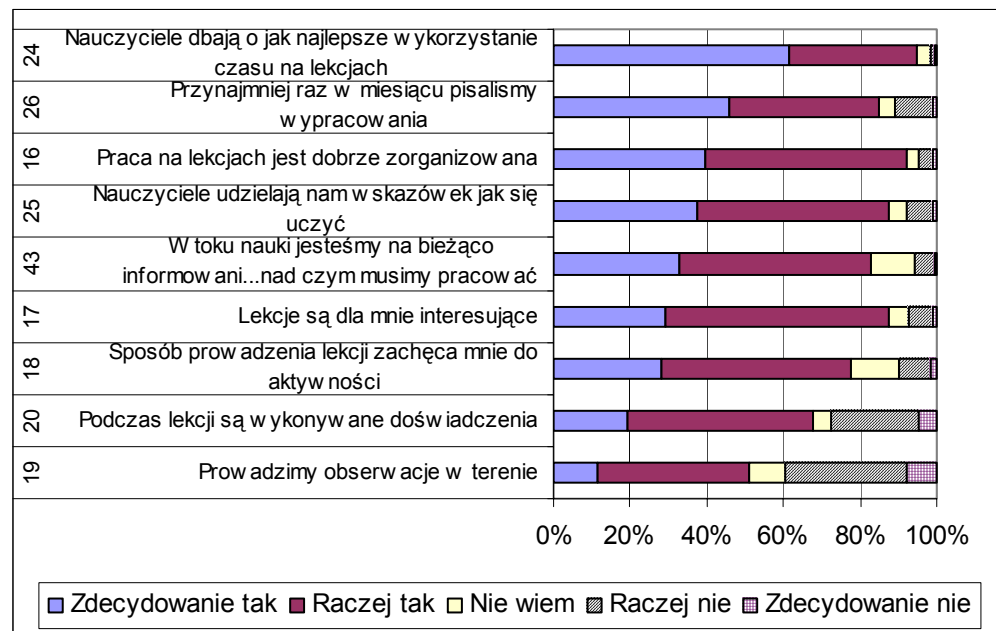
Rys. 9. Wykres rozrzutu wyniku sprawdzianu i sumy ocen szkolnych

Interesowało nas zagadnienie zgodności wyników sprawdzianu i ocen z wybranych przedmiotów za I semestr klasy VI. Efekty badania tej zgodności prezentują rysunki 7 do 9. Współczynnik korelacji Pearsona ma wartość 0,67 i jest istotny statystycznie na poziomie 0,01. Zatem z dużym prawdopodobieństwem możemy twierdzić, że zgodność tych dwóch miar jest umiarkowana. To porównanie w pełni potwierdza odmiennosc oceniania wewnątrzszkolnego i zewnętrznego. To pierwsze jest procesem, to drugie aktem, jednorazowym wydarzeniem w życiu ucznia. Stopnie szkolne obejmują ocenę opanowania - oprócz umiejętności objętych sprawdzianem – jeszcze wielu innych aspektów osiągnięć uczniów. Wynik oceniania wewnątrzszkolnego jest też w pewnym stopniu „obciążony” składnikami pozadydaktycznymi, podczas gdy wynik sprawdzianu jest informacją ściśle dydaktyczną ograniczoną do zakresu badanych czynności.

CZYNNIKI SZKOLNE

Opinie uczniów na temat pracy na lekcjach

Wśród uwarunkowań należących do systemu oświatowego dominujące znaczenie ma styl pracy dydaktycznej nauczycieli. Informację na ten temat przyniosły odpowiedzi na pytania 16-20, 24-26 i 43.

Rys. 10. Praca na lekcjach w opiniach szóstoklasistów w 2004 roku

W opinii ponad 90% uczniów *praca na lekcjach jest dobrze zorganizowana* (suma odpowiedzi zdecydowanie tak i raczej tak). Nauczyciele *dbają o to, by dobrze wykorzystać czas lekcji, a same lekcje są interesujące*. Około 83% uczniów stwierdziło, że nauczyciele udzielali im wskazówek jak się mają uczyć i nad czym mają jeszcze pracować, aby mieć lepszy wynik (porównaj rys. 10 i tab. 3).

Tabela. 3. Wskaźnik aprobaty dla zestawu stwierdzeń dotyczących opinii nt. pracy na lekcjach

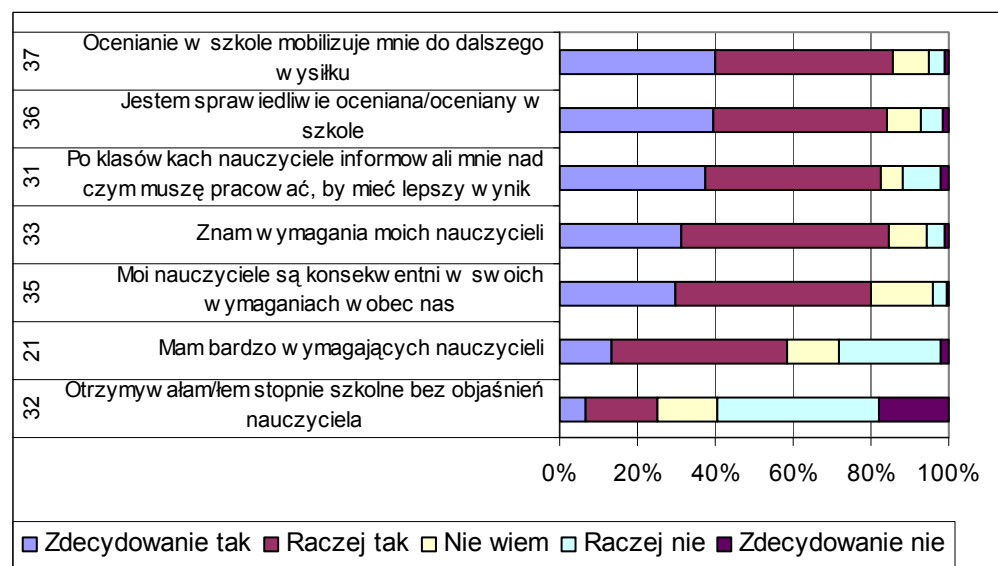
Nr	Stwierdzenia	Wskaźnik aprobaty	Dominanta	Sd	Wariancja
24	Nauczyciele dbają o jak najlepsze wykorzystanie czasu na lekcjach	4,51	5	0,73	0,54
16	Praca na lekcjach jest dobrze zorganizowana	4,23	4	0,83	0,7
25	Nauczyciele udzielają nam wskazówek jak się uczyć	4,14	4	0,94	0,88
26	Przynajmniej raz w miesiącu pisaliśmy wypracowania	4,14	5	1,08	1,17
17	Lekcje są dla mnie interesujące	4,06	4	0,88	0,78
43	W toku nauki jesteśmy na bieżąco informowani...nad czym musimy pracować.	4,06	4	0,91	0,83
18	Sposób prowadzenia lekcji zachęca mnie do aktywności	3,9	4	1,04	1,08
20	Podczas lekcji są wykonywane doświadczenia	3,5	4	1,29	1,68
19	Prowadzimy obserwacje w terenie	3,12	4	1,32	1,75
Średni wskaźnik aprobaty		35,66/9=3,96			

Sposób prowadzenia lekcji zachęca do aktywności blisko 80% szóstoklasistów. Ten aspekt pracy nauczycieli, zaprezentowany przez naszych szóstoklasistów, jest zgodny z informacjami z innych źródeł. W artykule „Na finiszu, czyli *Szkoły z klasą* obalają mity” zamieszczonym w „Kujonie polskim” Gazeta Wyborcza z dnia 1 czerwca 2004 czytamy, że sprawozdania zamieszczone na stronie internetowej w ramach akcji SZKOŁA Z KLASĄ obalają m.in. mit, że nauczyciele nudnie uczą. W kwestionariuszu uwzględniono trzy formy pracy nauczycieli z uczniami tj. pisanie wypracowań, przeprowadzanie doświadczeń i prowadzenie obserwacji w terenie. Częste – przynajmniej raz w miesiącu – pisanie dłuższych wypowiedzi ćwiczyło około 83% badanych. Przeprowadzanie doświadczeń było udziałem ok. 63% uczniów klas szóstych, natomiast obserwacje w terenie prowadził tylko co drugi.

O ocenianiu szkolnym

Informacja o procesie oceniania osiągnięć uczniów w szkole jest istotnym uzupełnieniem obrazu pracy na lekcjach.

Prawie 84% uczniów twierdzi, że zna wymagania swoich nauczycieli, że nauczyciele są sprawiedliwi w ocenianiu, a ocenianie szkolne mobilizuje ich do wysiłku (por. rys. 11 i tab.4). Tyle samo uczniów stwierdza, że po klasówkach nauczyciele informowali ich, nad czym powinni pracować, aby mieć lepszy wynik. Jednak z opinii, co piątego ucznia wynika, że otrzymywali oni stopnie bez objaśnień nauczyciela.

Rys.11. Opinie szóstoklasistów 2004 nt. oceniania szkolnego

Tabela 4. Wskaźnik aprobaty dla zestawu stwierdzeń dotyczących oceniania szkolnego

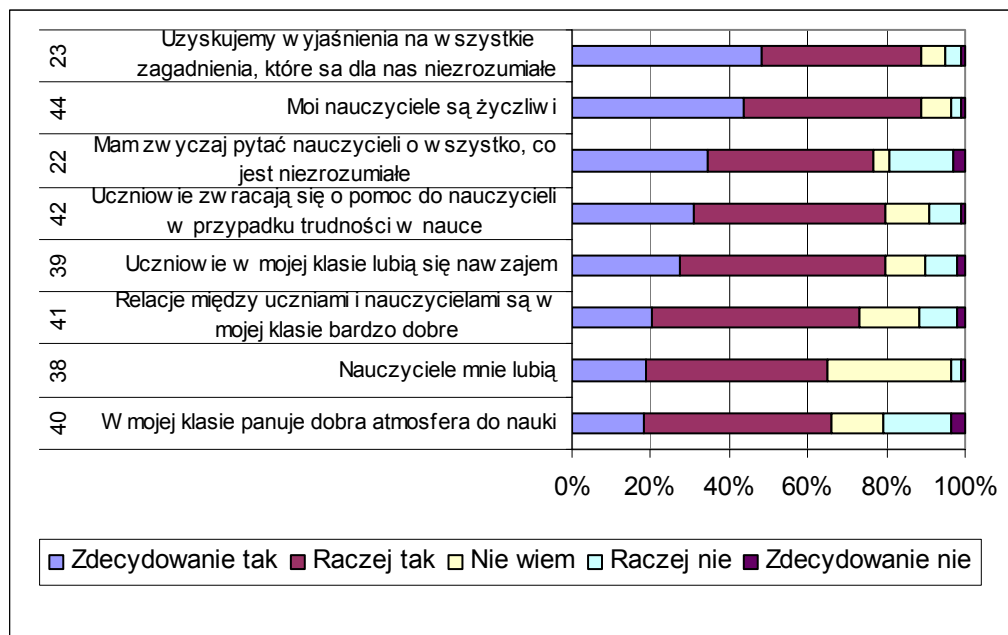
Nr	Stwierdzenia	Wskaźnik aprobaty	Dominanta	Sd	Wariancja
37	Ocenianie w szkole mobilizuje mnie do dalszego wysiłku	4,15	4	0,98	0,96

36	Jestem sprawiedliwie oceniana/oceniany w szkole	4,11	4	0,99	0,98
31	Po klasówkach nauczyciele informowali mnie nad czym muszę pracować, by mieć lepszy wynik	4,04	4	1,05	1,12
33	Znam wymagania moich nauczycieli	4	4	0,93	0,87
35	Moi nauczyciele są konsekwentni w swoich wymaganiach wobec nas	4	4	0,97	0,95
21	Mam bardzo wymagających nauczycieli	3,88	4	1,2	1,45
32	Otrzymywałam/łem stopnie szkolne bez objaśnień nauczyciela	2,51	2	1,33	1,78
Średni wskaźnik aprobaty		26,71/7=3,8			

Bardzo wymagających nauczycieli ma blisko 60% badanych, a ok. 80% stwierdza, że ich nauczyciele są konsekwentni w swoich wymaganiach.

Atmosfera pracy w szkole

W opinii 2/3 uczniów atmosfera do nauki w ich klasach jest dobra. Nieco więcej, bo 80% uczniów twierdzi, że lubią się nawzajem (por. rys.12 i tab. 5). Również nauczyciele są życzliwi dla uczniów (43% *zdecydowanie tak* i 45% *raczej tak*).

Rys. 12. Opinie uczniów np. atmosfery pracy w szkole

Dwie trzecie badanych ma poczucie, że są lubiani przez swoich nauczycieli. Nieco więcej szóstoklasistów twierdzi, że w ich klasie relacje między uczniami i nauczycielami są bardzo dobre (20% *zdecydowanie tak* i 53% *raczej tak*). Potwierdzeniem wzajemnej życzliwości może być rozkład wyborów dla stwierdzeń dotyczących zwracania się do nauczycieli z prośbą o pomoc w przypadku występowania trudności w nauce (80% *zdecydowanie tak* i *raczej tak*) i uzyskiwania od nich wyjaśnień (ok. 90% *zdecydowanie tak* i *raczej tak*).

Tabela 5. Wskaźnik aprobaty dla zestawu stwierdzeń dotyczących atmosfery pracy na lekcjach

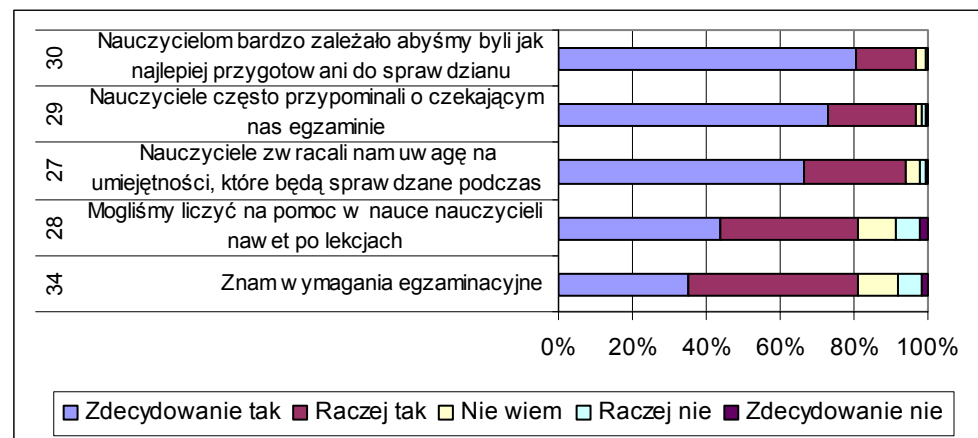
Nr	Stwierdzenia	Wskaźnik aprobaty	Dominanta	Sd	Wariancja
23	Uzyskujemy wyjaśnienia na wszystkie zagadnienia, które są dla nas niezrozumiałe	4,29	5	0,88	0,76
44	Moi nauczyciele są życzliwi	4,25	4	1,1	1,2
42	Uczniowie zwracają się o pomoc do nauczycieli w	3,97	4	1	1

	przypadku trudności w nauce				
39	Uczniowie w mojej klasie lubią się nawzajem	3,91	4	1	1
22	Mam zwyczaj pytać nauczycieli o wszystko, co jest niezrozumiałe	3,86	4	1,2	1,4
41	Relacje między uczniami i nauczycielami są w mojej klasie bardzo dobre	3,77	4	1	1
38	Nauczyciele mnie lubią	3,76	4	0,91	0,84
40	W mojej klasie panuje dobra atmosfera do nauki	2,66	4	1,19	1,42
Średni wskaźnik aprobaty		30,47/8=3,8			

Przygotowanie do sprawdzianu

Przygotowanie do sprawdzianu należałoby rozpocząć od zapoznania się z wymaganiami egzaminacyjnymi. Tymczasem tylko 80% uczniów twierdzi, że zna te wymagania.

Nauczycielom bardzo zależało (80% *zdecydowanie tak* i 17% *raczej tak*) na tym, aby ich uczniowie byli jak najlepiej przygotowani do sprawdzianu. Wyrażało się to w ten sposób, że przypominali uczniom o sprawdzianie i zwracali uwagę na to, co będzie sprawdzane. Aż 80% uczniów twierdzi, że mogli w tym zakresie liczyć na pomoc nauczycieli nawet po lekcjach. Sprawdzian próbny pisało 98% uczniów. Dodatkowo 73% uczniów rozwiązywało zadania egzaminacyjne publikowane w prasie, a 18% rozwiązywało zadania z serwisu internetowego OKE w Krakowie (por. rys. 13 i tab. 6).

Rys. 13. Opinie uczniów nt. zaangażowania nauczycieli w przygotowanie ich do sprawdzianu

Tabela 6. Wskaźnik aprobaty dla zestawu stwierdzeń dotyczących opinii pracy na lekcjach

Nr	Stwierdzenia	Wskaźnik aprobaty	Dominanta	Sd	Wariancja
30	Nauczycielom bardzo zależało abyśmy byli jak najlepiej przygotowani do sprawdzianu	4,74	5	0,6	0,37
29	Nauczyciele często przypominali o czekającym nas egzaminie	4,65	5	0,7	0,49
27	Nauczyciele zwracali nam uwagę na umiejętności, które będą sprawdzane podczas sprawdzianu	4,56	5	0,73	0,54
28	Mogliśmy liczyć na pomoc w nauce nauczycieli nawet po lekcjach	4,11	5	1,06	1,13
34	Znam wymagania egzaminacyjne	4,02	4	1,03	1,07
Średni wskaźnik aprobaty		22,08/5=4,4			

Rodzice starali się pomóc dzieciom w nauce poprzez systematyczne sprawdzanie czy uczniowie odrobili zadane lekcje czy też bezpośrednio pomoc poprzez wspólne uczenie się lub poprzez zapewnienie korepetycji z matematyki, języka polskiego albo przyrody. Stwierdzono

także, że w szkołach organizowano zajęcia, na których uczono, jak rozwiązywać zadania czy też zajęcia, które miały za zadanie wyrównanie braków w wiedzy i umiejętnościach uczniów z języka polskiego i matematyki.

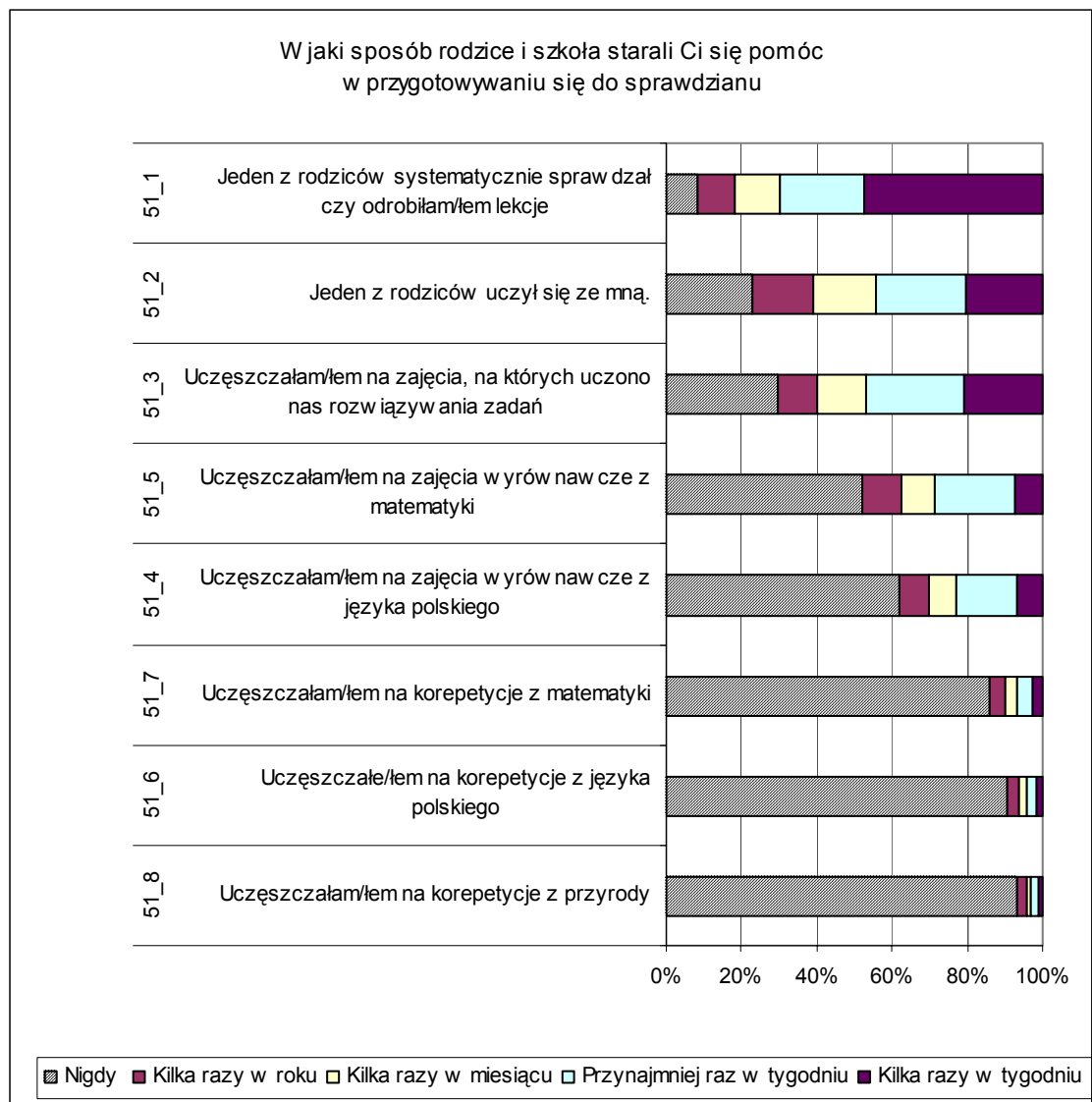
Na rysunku 14 prezentującym opinie uczniów nt. wsparcia ich przygotowań do sprawdzianu przez rodziców lub szkołę zaznaczono szczególnie wyraźnie odpowiedzi ucznia *nigdy* (szrafem od lewej osi). I tak np. pod względem odrobienia lekcji 8% uczniów nie było nigdy kontrolowanych przez rodziców, 22% stwierdziło, że nigdy nie uczyło się z rodzicem. Prawie 30% nie uczęszczało na zajęcia, na których uczono ich jak rozwiązywać zadania, 50% nie uczęszczało na zajęcia wyrównawcze z matematyki organizowane w szkole, a 60% na zajęcia z języka polskiego. Na korepetycje z języka polskiego *nigdy* nie uczęszczało 88% uczniów, z matematyki 84% a z przyrody 90%. Korzystanie z korepetycji przez uczniów szkoły podstawowej jest rzadkie. Z porównania odpowiedzi uczniów z ich szkolnymi ocenami i wynikami sprawdzianu wynika, że na korepetycje zdecydowali się rodzice 12-16% (słabych w nauce uczniów). Tylko, co najwyżej 10% (w zależności od przedmiotu) korzystało z nich, co najmniej *kilka razy w miesiącu*. (Wskaźnik aprobaty dla dwóch grup podano w tabelach 7 i 8).

Tabela 7. Wskaźnik aprobaty w 5 stopniowej skali od *nigdy* do *kilka razy w tygodniu* dotyczących opinii o pomocy w nauce

Nr	Stwierdzenia	Wskaźnik aprobaty	Dominanta	Sd	Wariancja
51_4	Uczęszczałam/łem na zajęcia wyrównawcze z języka polskiego	0,98	0	1,3999	1,957
51_5	Uczęszczałam/łem na zajęcia wyrównawcze z matematyki	1,22	0	1,445	2,088
51_3	Uczęszczałam/łem na zajęcia, na których uczono nas rozwiązywania zadań	1,98	0	1,547	2,394
51_2	Jeden z rodziców uczył się ze mną.	2,02	3	1,463	2,14
51_1	Jeden z rodziców systematycznie sprawdzał czy odrobiłam/łem lekcje	2,91	4	1,313	1,725
Średni wskaźnik aprobaty		9,11/5=1,8			

Tabela 8. Wskaźnik aprobaty w 5 stopniowej skali od nigdy do kilka razy w tygodniu dotyczących opinii o korepetycjach

Nr	Stwierzenia	Wskaźnik aprobaty	Dominanta	Sd	Wariancja
51_8	Uczęszczałam/łem na korepetycje z przyrody	0,15	0	0,614	0,377
51_6	Uczęszczałam/łem na korepetycje z języka polskiego	0,21	0	0,74	0,547
51_7	Uczęszczałam/łem na korepetycje z matematyki	0,34	0	0,926	0,857
		0,7/3=0,23			

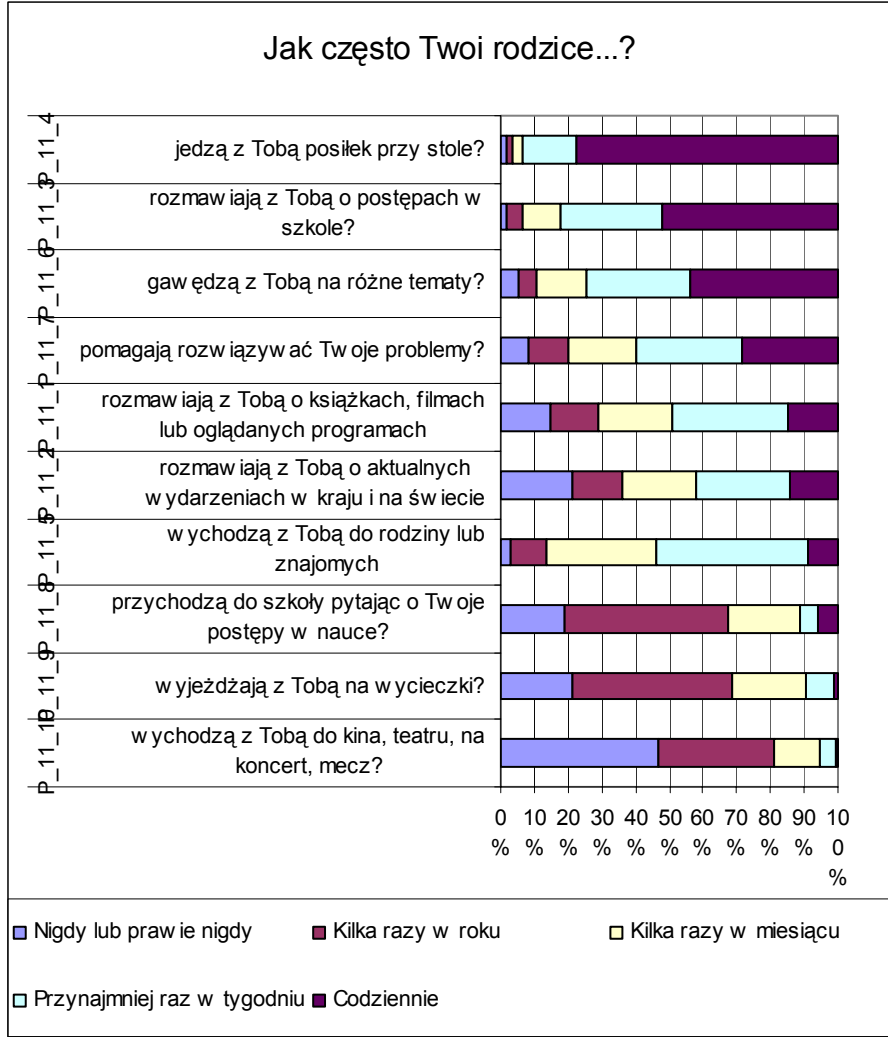

Rys. 14. Opinie uczniów nt. wsparcia ich przygotowań do sprawdzianu ze strony rodziców i szkoły

CZYNNIKI ŚRODOWISKOWE

Wspólnie z rodzicami

Codzienny rytm życia domowego to m.in. wspólnie z rodzicami zjedzony posiłek. *Codziennie* ma to miejsce w domach 76% uczniów a *przynajmniej raz w tygodniu* u 16% uczniów. Podczas jedzenia tematem *codziennych* rozmów przy stole uczniów, u co drugiego ucznia są postępy w nauce a 1/3 uczniów zauważa ten temat, co najmniej raz w tygodniu. Nieco przeszło 40% uczniów rozmawia z rodzicami na różne tematy w tym także o ważnych wydarzeniach w kraju i na świecie a 1/3 odczuwa pomoc rodziców w rozwiązywaniu codziennych problemów. Prawie, co drugi uczeń, co najmniej raz w *tygodniu* wychodzi z rodzicami do rodziny lub znajomych. Prawie, co drugi uczeń *kilka razy w roku* wyjeżdża z rodzicami na wycieczki (por. rys. 15 i tab. 9).

Rys. 15. Opinie uczniów nt. częstości wykonywania niektórych czynności wspólnie z rodzicami

Co piąty uczeń *nigdy* lub *prawie nigdy* nie rozmawiał ze swoimi rodzicami na tematy wydarzeń krajowych i prawie tyle samo uczniów stwierdziło, że ich rodzice *nigdy* lub *prawie nigdy* nie przychodzą do szkoły pytając o postępy w nauce. Rzadko rodzice udają się z dziećmi do kina, teatru, na koncert czy mecz. Prawie 50% uczniów *nigdy lub prawie nigdy* nie był w towarzystwie rodziców w kinie, teatrze, na koncercie czy na meczu. U 1/3 uczniów zdarza się wspólne wyjście *kilka razy w roku*, a u 14% uczniów *kilka razy w miesiącu*. Wbrew oczekiwaniom nie stwierdzono silnego związku między „przyjaznym, ciepłym domem” a wynikami sprawdzianu (Korelacja Personna 0,078).

Tabela 9. Wskaźnik aprobaty w 5 stopniowej skali od *nigdy* do *codziennie*

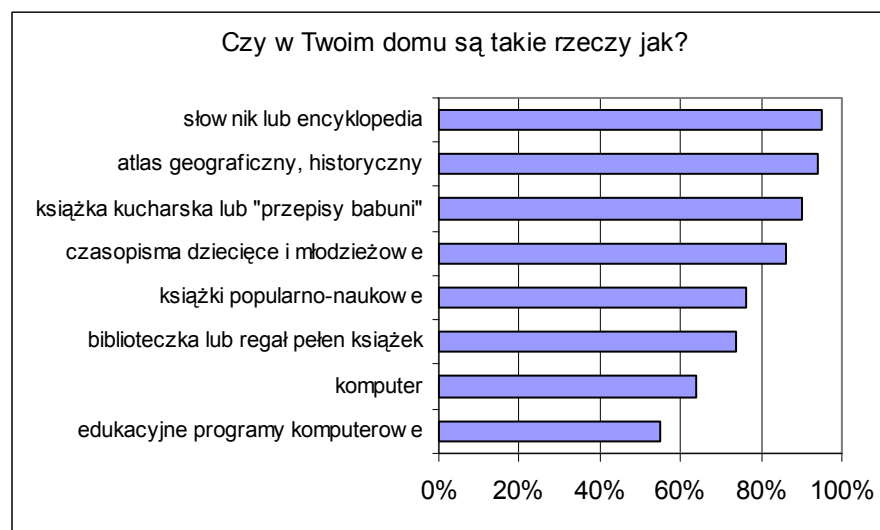
Nr pytania	Nigdy lub prawie nigdy	Kilka razy w roku	Kilka razy w miesiącu	Przynajmniej raz w tygodniu	Codziennie	Średnia	Domina nta	Sd	Warian- cja
P_11_4	1,9	1,8	2,8	15,8	76,8	4,65	5	0,72	0,532
P_11_3	1,6	4,8	11,4	29,8	51,7	4,26	5	0,74	0,547
P_11_6	5	5,7	14,3	30,8	43,3	4,03	5	0,82	0,675
P_11_7	8,3	11,5	20	30,8	28	3,59	4	1,17	1,376
P_11_5	2,9	10,4	32,6	44,3	8,9	3,46	4	0,78	0,622
P_11_1	14,6	14,4	21,3	34,5	14,4	3,20	4	1,02	1,059
P_11_2	21,1	15	21,7	27,2	14,4	2,99	4	0,81	0,669
P_11_8	18,9	48	20,7	5,7	5,6	2,30	2	0,98	0,968
P_11_9	21,4	46,6	21,7	8,2	1,3	2,21	2	1,26	1,591
P_11_10	46,3	34,2	13,9	4,5	0,6	1,78	1	1,20	1,453

Warunki nauki w domu

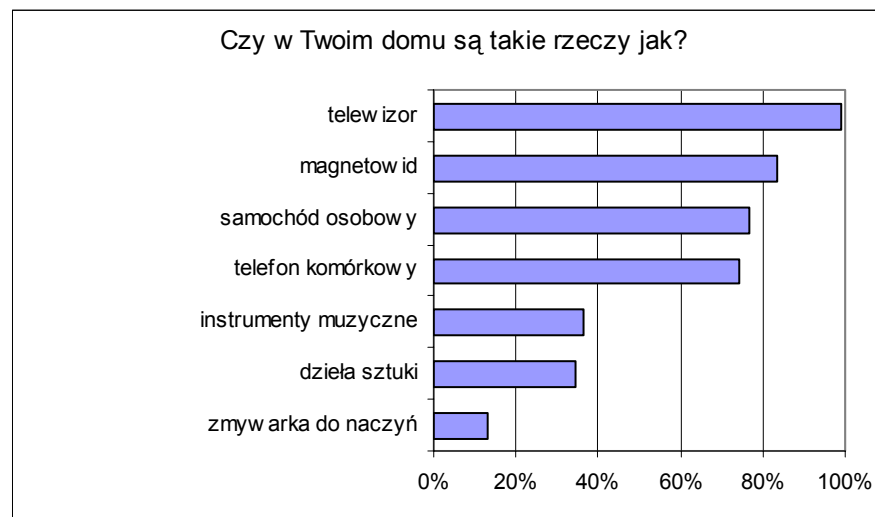
Podstawą dobrych warunków do odrabiania lekcji jest własne biurko lub stały kącik w pokoju dla wszystkich domowników. Warto podkreślić, że 90% uczniów stwierdziło, że takie warunki posiada dzieląc pokój wspólnie z rodzeństwem.

Zasobność książek w domu sprzyja szybszemu rozwojowi uczniów i ich postępom w nauce, dlatego też zapytano o nie uczniów wyróżniając te publikacje, które ułatwiają codzienną pracę podczas odrabiania lekcji w domu a więc słowniki, encyklopedie, atlasy. Kolorowe czasopisma pewnie zachęcą do sięgnięcia po nie, oglądnięcia a potem przeczytania. Pamiętając o tym, że nie wszyscy lubią czytać książki zapytano o obecność w domu książki kucharskiej lub przepisów „naszej babuni” mając nadzieję, że może podstępem uda się zachęcić opornych do czytania przy okazji upieczenia czegoś pysznego dla domowników. Komputer z każdym rokiem jest coraz częściej dostępny w domach, ma go około 62% szóstoklasistów. Edukacyjne programy komputerowe nie są dostępne we wszystkich domach, w których jest komputer (por. rys.16).

Starając się ustalić wpływ zróżnicowania warunków materialnych rodzin na wyniki uczniów zapytano ich także o inne sprzęty znajdujące się w gospodarstwie domowym. Najczęstszym sprzętem, o który pytano jest telewizor i magnetowid. Samochód osobowy i telefon komórkowy występuje prawie w 78% gospodarstw, instrumenty muzyczne i dzieła sztuki w 38% a zmywarka do naczyń, w co dziesiątym gospodarstwie (por. rys.17). Zaobserwowano silniejszą zależność wyników uczniów od warunków materialnych niż atmosfery domu rodzinnego (stylu życia). Silniejszą w części posiadanych książek niż innych dóbr materialnych. Odpowiednio (Korelacja Persona 0,342 i 0,22).

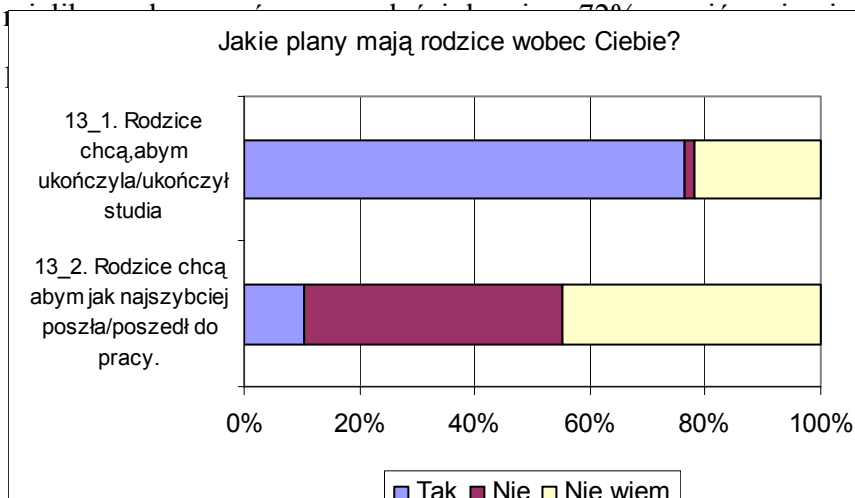
Rys. 16. Opinie uczniów nt. występowania książek, komputera i edukacyjnych programów

Rys. 17. Opinie uczniów nt. innych sprzętów w gospodarstwach domowych

Aspiracje edukacyjne rodziny

Przekonanie uczniów o tym, że warto ukończyć studia jest nieco mocniejsze niż wynikałoby to z tego, co wiedzą obecnie na temat aspiracji rodziców wobec siebie. Z przedstawionych opinii wynika, że 77% rodziców chce, aby ich dzieci ukończyły studia wyższe. Warto podkreślić, że nieco więcej uczniów, bo 84% posiada przekonanie, że każdy powinien ukończyć studia (pytanie 6_2). Rodzice rzadko mówią w domu o tym, jaki zawód najchętniej byliby wybrali dla swoich dzieci. W 70% przypadków rodzice nie mówią o tym w domu. Przekonanie o tym, że rodzice chcą, aby jak najszybciej

wobec dzieci

Rys. 18. Znajomość planów edukacyjnych rodziców przez dzieci

Rodzice inwestują w dzieci starając się zapewnić im jak najlepszy start. Warto przypomnieć, że co drugi uczeń uczęszcza na dodatkowe zajęcia z języków obcych, około 20% na zajęcia plastyczne, grę na instrumencie czy naukę tańca nie zaniedbując sprawności fizycznej. Prawie co piąty uczeń nie poświęca na zajęcia sportowe nawet mniej niż godzinę w tygodniu.

Wykształcenie rodziców ma znaczny wpływ na wyniki nauki uczniów. W tabeli 10 przedstawiono jak zmieniają się wyniki sprawdzianu zewnętrznego i ocen wewnętrznych w zależności od poziomu wykształcenia rodziców. W kwestionariuszu wyróżniono następujące poziomy wykształcenia: podstawowe, zasadnicze zawodowe, średnie, pomaturalne/półwyższe, studia wyższe i kategorię nie wiem. Stosując miarę porządkową zsumowano liczby odpowiadające poziomowi wykształcenia rodziców. Jeżeli dwoje rodziców miało wykształcenie podstawowe to poziom wykształcenia obojga został ustalony w następujący sposób: $1+1=2$, dla wykształcenia wyższego $5+5=10$.

Tabela 10. Wykształcenie rodziców a wyniki w nauce uczniów klas VI w 2004 roku

Wykształcenie rodziców	Wynik ucznia	Średnie oceny szkolne na I semestr klasy VI				Spodziewany wynik sprawdzianu przez uczniów
		J. polski	Historia	Przyroda	Matematyka	
1(podstawowe)	22,07	3,11	3,22	3,35	3,2	28,7
2	23,39	3,33	3,31	3,5	3,16	28,8
3	24,71	3,45	3,55	3,74	3,4	28,7
4	24,72	3,55	3,61	3,73	3,38	28,9
5	26,76	3,71	3,88	3,95	3,69	29,2
6	26,81	3,86	3,98	4,06	3,8	29,3

7	27,93	3,98	4,1	4,16	3,88	29,1
8	27,71	4,02	4,04	4,15	3,91	29,1
9	29,71	4,12	4,21	4,35	3,93	28,7
10 (wyższe)	31,27	4,35	4,49	4,46	4,26	29,5

O poziomie wykształcenia rodziców nie wiele mówi się w domu skoro 33% ankietowanych uczniów nie znało poziomu wykształcenia mamy i 36,2% wykształcenia taty. Korelacja Persony wyników uczniów z wykształceniem obojga rodziców wynosi 0,28 (dla mamy 0,283 i taty 0,2777).

REFLEKSJE UCZNIÓW PO SPRAWDZIANIE

Spodziewany wynik

Spodziewany wynik sprawdzianu kształtował się u uczniów w następstwie osobistego doświadczenia, rozmów prowadzonych między sobą oraz nauczycielami w ciągu kilku dni następujących po sprawdzianie a także w wyniku możliwości poznania poprawnych rozwiązań, które były publikowane w prasie (tabela 10). Spodziewany wynik kształtował się na poziomie średniego krajowego wyniku z roku ubiegłego (28, 7 do 29,5 punktów) nie wykazując zróżnicowania w grupach uczniów, którzy podczas sprawdzianu w 2004 roku uzyskali zróżnicowane wyniki. Okazuje się, że uczniowie rodziców z wykształceniem (najniższym w tabeli 10) podstawowym i zawodowym nie zdają sobie sprawy z błędów, które popełnili, natomiast uczniowie, których rodzice mają wykształcenie wyższe są bardziej świadomi tego jak wykonali zadania i bardziej krytycznie myślą o wyniku własnej pracy.

Uzasadniając spodziewany wynik uczniowie wymieniali różne powody. W nawiasie podano procentowy udział częstości odpowiedzi w stosunku do ogółu badanych uczniów. Oto powody uzasadniające spodziewany wynik: *uczyłem się przed sprawdzianem, starałem się*(6% uczniów); *poszło mi lepiej niż na próbnym* (2%), *bo na próbnym miałam/miałem powyżej...*(5%); *popełniłam błędy w zadaniach matematycznych* (11%); *zadania matematyczne były trudniejsze* (11%); *popełniłam błędy w zadaniach humanistycznych* (2%); *porównywałam wyniki w gazecie, z*

kolegami, w rozmowie z nauczycielami (10%); był łatwy (4%); był trudny (8% - dwa razy częściej wymieniany powód niż odwrotnie); popełniłam kilka błędów (11%); nie poszło mi zbyt dobrze (7%); miałam za mało czasu (6%); zadowala mnie ten wynik (12%); nie wiem, nie potrafię ocenić siebie (4%); za mało się uczyłem (1%); zawierał nieznane (niezrozumiałe) wyrazy i polecenia (1%); jestem dobrym uczniem (3%); spodziewam się złego wyniku, bo byłem/byłam zdenerwowana tak, że nie mogłam/mogłem zrozumieć poleceń (2%). Dane procentowe zaokrąglono do jedności. Nieco przekraczają 100% ze względu na podane czasami przez uczniów dwa uzasadnienia.

Rady szóstoklasistów dla koleżanek i kolegów

Wśród rad, które uczniowie chcieli przekazać młodszym koleżankom i kolegom, którzy będą się przygotowywali do sprawdzianu w następnych latach najczęściej występowały następujące:

- trzeba systematycznie powtarzać wiadomości ze szkoły (39% uczniów),
- nie denerwujcie (34%),
- czytajcie uważnie (kilka razy) polecenia (27%),
- uczcie się tego, co nakazują nauczyciele i aktywnie uczestniczcie w lekcjach (15%),
- korzystajcie z dodatkowych zajęć w szkole (macie trudności to zwróćcie się do nauczyciela 7%),
- nie odkładajcie nauki na ostatnią chwilę (5%),
- podczas sprawdzianu myślcie samodzielnie i próbujcie ściągać (6%),
- czytajcie dużo różnych tekstów (3%),
- wypocznijcie przed sprawdzianem (4%),
- rozmawiajcie z rodzicami na różne tematy, ponieważ nigdy nie wiadomo, co będzie na sprawdzianie (1%),
- pamiętajcie o potrzebie sprawdzenia tego co napisaliście (zarezerwujcie czas 3%),
- nie opuszczajcie lekcji (2%),

Procentowe zestawienie przekracza 100% ze względu na to, że niektórzy uczniowie wymieniali kilka rad.

Fajnie byłoby cofnąć czas i napisać sprawdzian jeszcze raz!

Oczekując od uczniów refleksji po sprawdzianie postawiono im następujące pytania:

Jak Ci się podobał sprawdzian? Które zadania zapamiętałaś/zapamiętałeś jako najtrudniejsze i dlaczego? Co chciałbyś przekazać autorom zadań egzaminacyjnych?

Po analizie odpowiedzi uczniowskich należy stwierdzić, że sprawdzian się uczniom podobał. Dla zobrazowania języka, którym się posługują uczniowie w swych wypowiedziach określenia użyte przez nich nie będą zastępowane innymi. Poniżej zacytowano także kilka wypowiedzi uczniowskich (czasami we fragmentach).

Na początku był ogromny stres. Przeczytałam, pomyślałam, napisałam. Sprawdzian był trudny na początku, ale dla opanowanych prosty jak drut. Później wszystkie zadania okazały się łatwe. W tekstach wprowadzających były zawarte wszystkie informacje. Wystarczyło pomyśleć! Oby tak dalej!

Sprawdzian podobał mi się bardzo, ponieważ u nas na wsi piecze się taki chleb. Najtrudniejsze zadanie to, że trzeba obliczyć, że piekarz się pomylił. Tam było dzielenie z resztą i tam się pomyliło dużo osób. Takich sprawdzianów może być więcej, ponieważ sprawdzian był łatwy i o ciekawym temacie.

Moim skromnym zdaniem sprawdzian był dosyć oryginalny. Spodziewałam się tematu aktualnego, jak np. Unia Europejska, z powodu wejścia Polski do wspólnoty. Osobiście nie zauważyłam w tym teście zadania, które sprawiło mi większe problemy.

Spodobały mi się zadania otwarte a najbardziej zadanie, w którym trzeba było swoimi słowami opowiedzieć wiersz. Dotąd, szczerze mówiąc nie spotkałam się z tego typu poleceniem. Gdy przeczytałam to polecenie, pomyślałam „o następny banal”, ale jak zaczęłam pisać to okazało się, że to wcale nie taki „banal”. Musiałam się nieźle zastanowić nim cokolwiek napisałam. Słowa zawarte w wierszu najlepiej odzwierciedlały całą sytuację. Wtedy jeszcze raz przeczytałam wiersz i starając się zapamiętać przebieg wydarzeń postanowiłam już na niego nie zerkać...

Drugim zadaniem, na którego zwróciłam uwagę było zadanie matematyczne o polu pszenicy. Bardzo dużą podpowiedzią było równanie znajdujące się w „chmurce” – ile metrów to jeden hektar. Niby rzecz, o której się uczy w IV klasie, ale jak ktoś jest zdenerwowany przed sprawdzianem to jego deska ratunku(mnie też się to przydało)....

Myślę, że otrzymam 25/30 punktów, ponieważ z braku czasu nie zdążyłem ukończyć dwóch ostatnich zadań z matematyki. Sprawdzian nie był tak straszny jak przypuszczałem, ale było sporo zadań z matematyki, na które trzeba było poświęcić dużo czasu, którego na tym sprawdzianie brakowało.

Myślę, że autorzy tych zadań byli głodni jak je układali, ponieważ większość zadań była związana z chlebem. Ogólnie sprawdzian był bardzo fajny i ciekawy. Autorzy sprawdzianu spisali się na medal. Pozdrawiam Autorów.

Nie denerwowałam się przed sprawdzianem. Dłuższa wypowiedź powinna być na końcu a nie w środku, bo to rozprasza. W wypowiedzi najdłuższej z języka polskiego dobrze, żeby była sprecyzowana forma wypowiedzi i kryteria oceny. Wtedy będzie wiadomo, co musi być napisane. Prosimy o dłuższy czas, co najmniej o 15 minut i więcej zadań z przyrody

Pani Minister niech wie, że ja nie mam motywacji, żeby uzyskać dużo punktów. One dla mnie nie są aż tak ważne. Gimnazja i tak czekają na nas z otwartymi drzwiami. No, ale Pani Dyrektor prosiła, żeby nie było wstydu, że jesteśmy zdolni a wynik będziemy mieli najgorszy. A na to nie zasługujemy! Chyba ma rację.

Uważam, że do pisania sprawdzianu końcowego byłam dobrze przygotowana. Myślałam, że otrzymam maksymalną ilość punktów, gdyż wcześniej rozwiązywane przeze mnie testy próbne nie sprawiły mi żadnych kłopotów. Pomimo solidnego przygotowania się do sprawdzianu miałam trudności z rozwiązaniem niektórych zadań. Zbyt dużo było podchwytliwych zadań rachunkowych. Każde takie zadanie wymaga zastanowienia się, dokładnego przeanalizowania... aby dowiedzieć się, jaki jest prawdziwy wynik. Test ten na pewno sprawdzał logiczne myślenie i rozumowanie. Nie sprawdzał jednak w równym zakresie wiadomości i umiejętności ze wszystkich ważniejszych przedmiotów, np. było tylko jedno zadanie z historii, z przyrody również jedno zadanie. Uważam, że ten test dostosowany był do możliwości ucznia zdolnego. Szkoda! Przecież wszyscy wiemy, że większość klasy to uczniowie przeciętni. Dla mnie najtrudniejsze było zadanie z obliczeniem wartości energetycznej jednej kromki chleba oraz zadanie z diagramami.

Drodzy autorzy!

Mam brata w klasie trzeciej szkoły podstawowej. Chciałabym, aby miał przyjemniejsze ode mnie wspomnienia po pisaniu sprawdzianu kończącego klasę szóstą. Dostosujcie zadania do ucznia przeciętnego! Nauka w szkole podstawowej, to przecież nie tylko język polski i matematyka! Są też inne ważne przedmioty, którymi uczniowie się interesują! A może trzeba się uczyć tylko języka polskiego i matematyki?

Chciałbym jeszcze autorom przekazać to, że źle komponowali zadania z polskiego, one powinny być na końcu a nie w środku. Chciałbym zobaczyć jakby to autorzy testu napisali gdyby byli w moim wieku.

Uważam, że zadania 11,12 powinny być wyżej punktowane, bo były trudne.

Sprawdzian był dla mnie ważny, teraz wiem, nad czym będę jeszcze musiała pracować.

Sprawdzian, który pisaliśmy był bardzo wielkim wydarzeniem w szkole jak i w moim życiu.

Podobał mi się sprawdzian, ponieważ były dość mądre i trudne pytania. Można było naprawdę sprawdzić swoje umiejętności.

Moi koledzy mówili, że było za mało czasu. Ja uważam, że mogło go być trochę więcej, ale z drugiej strony, jeśli ktoś nic nie umie to nawet za trzy godziny nic nie wymyśli.

Jedna godzina to trochę za mało, by z tym wszystkim zdążyć. Myślę tak choćby ze względu na osoby troszeczkę słabsze. Przyznam, że mnie także zabrakło czasu na dłuższe przemyślenie i sprawdzenie zadań...

Autorzy tych testów chcieli chyba sprawdzić jak daleko lub wysoko możemy zajść.

*Test był trudniejszy od sprawdzianów we wcześniejszych latach i naszych próbnych testów...
W tamtym roku moja siostra pisała, był łatwiejszy!*

Sprawdzian był pełen zadań matematycznych, które były trudne w stosunku do mizernych z j. polskiego i przyrody. Z j. polskiego każdy idiota i głupek mógł się domyślić, np. zad.23 podkreślić zboża (5 zbóż), a wszystkie, które trzeba było podkreślić były wymienione w poprzednich tekstach. W zadaniu 5 był tekst, który naprowadził na odpowiedź - bardzo dobrze! Najtrudniejsze zadanie 11 (wartość energetyczna kromki chleba).

Autorom chcę przekazać, że był źle "wyważony". Jak już trudny to trudny, jak łatwy to łatwy. Za mało czasu!!!

*Szczególnie zapamiętałem zadania otwarte z języka polskiego, ponieważ nie wystarczyło w nich wybrać 1 z 4 odpowiedzi. Trzeba było coś w nich napisać....
Dobrze zrobili, wprowadzając sprawdziany na koniec klasy 6, ponieważ każdy może tak naprawdę sprawdzić swoją wiedzę.*

Myślę, że sprawdzian był dość trudny. Ja przed tym testem dużo się uczyłem i byłem przekonany, że będzie proste. A jednak okazało się, że tak nie jest. Gdy zobaczyłem tytuł (chleb) zatkało mnie. Lecz pytania do testu były dość proste. Z matematyką było już trudniej. Dużo zadań wymagało zastanowienia się. Za najtrudniejsze uważam zadanie 24. Było dość skomplikowane...

Które z podanych zbóż ma wiechy? Nie rozumiałem, strzelałem!

Jedno z najtrudniejszych zadań to pole trapezu a potem ile to hektarów. Na końcu jeszcze musieliśmy obliczyć ile z tego będzie ton pszenicy (chyba). Nasza klasa za bardzo nie umie jeszcze obliczać pola i to zadanie dość kiepsko poszło. Ogólnie podobał mi się test. Dziękuję w imieniu klasy VI.

Gdy wyszłam z sali pomyślałam, że fajnie byłoby cofnąć czas i napisać go jeszcze raz!

Fajny, ale trudny! To ogólne wrażenie czytającego wypowiedzi. Zadania były pomysłowe, interesujące, dobrze sformułowane (24% uczniów). Sprawdzian był trudny, najtrudniejszy z dotychczasowych (30%) przy równoczesnym przeciwnym zdaniu, że sprawdzian był łatwy i prosto napisany (niezbyt trudny 22%), niektóre zadania wymagały większego zastanowienia niż inne (10%).

Czas przeznaczony na rozwiązanie zadań był zbyt krótki (22%), wolałbym inny temat (np. wyprawa, podróż). Brakowało zadań z przyrody i historii (7%), sprawdzian zawierał podchwytliwe pytania (5%), niezrozumiałe wyrazy np. „wiecha” (4%); było dużo zadań z matematyki (skala, procenty, pola figur) - trudne zadania 11, 24, 25 (52%).

Brudnopis koniecznie powinien być przy zadaniach wymagających obliczeń a nie na końcu (5%); prośba o łatwiejszy test (11%); przeznaczać tyle miejsca na odpowiedzi ile jest potrzebne do jej napisania (przy otwartych zwiększyć, przy obliczeniach krótkich zmniejszyć 2%).

Uczniowie zwracają się z prośbą

Podobnie jak poprzednio zacytuję odpowiedzi uczniów w pełnym ich brzmieniu zwłaszcza, że niektóre prośby jak się wydaje mogą być uwzględnione już przy kolejnym sprawdzianie.

Organizatorom chciałbym przekazać małą prośbę. By nigdy więcej nie dawali zadania otwartego pisemnego z języka polskiego jako jedno z pierwszych otwartych. Nawet nie wiecie jak to wybija z rytmu pracy!!!

Proszę żeby była sprecyzowana forma odpowiedzi i kryteria oceny, wtedy będzie wiadomo, co musi być napisane.

Proszę żeby można zaznaczyć wybraną odpowiedź krzyżykiem a nie malować całej kratki.

Proszę egzaminatorów, by nie oceniali zbyt surowo sprawdzianów. Proszę o wyrozumiałość dla uczniów.

Sprawdzian mógłby być przeprowadzany w 2 częściach do wyboru. Ja chętnie pisałabym z zagadnień dotyczących j. polskiego i przyrody.